

Regeringens utspel om förtal och moralisk upprättelse efter Dumpen-domen är inte isolerade händelser, utan del av ett större och mer oroande mönster, enligt Nils Funcke. Under täckmantel av trygghet och handlingskraft **sänks trösklarna för det straffbara**, domstolarnas oberoende naggas i kanten och yttrande- och opinionsfriheterna urholkas steg för steg.

Populismen tär

”**N**är en dömd pedofil flyttar in i grannhuset borde man kunna informera sina grannar utan att dömas för förtal.” Förtalsbestämmelserna bör korrigeras. Svenska lagar ska skydda alla skötsamma människor, ”inte dem som begår brott”.

Det moderata utspelet den 13 januari i år beskrevs av Gunnar Strömmer, Ulf Kristersson och Elisabeth Svanesson som ett led i det ”stora perspektivskiftet”. Det var vältajmat. Sex dagar senare skulle rättegången mot pedofilnsajten Dumpen för grovt förtal hållas.

Efter den fällande domen mot Dumpens utgivare återkom regeringspartierna och Sverigedemokraterna. En utredning ska tillsättas för att avkriminalisera spridningen av uppgifter ”för att varna sin omgivning för personer som dömts för allvarlig brottslighet så som sexualbrott mot barn”. Sverigedemokraterna gick ett steg längre och betalade Dumpens kostnader inklusive böter och skadestånd. Jimmie Åkesson beskrev det som ”okonventionellt att som lagstiftare betala böter åt en enskild som begått brott. Men, ni som väljer att fokusera på det istället för det absurda i att en hedervärd medborgare döms för att ha gjort det moraliskt riktiga kan dra dit pepparn växer”.

En synnerligen oblyg populism som underminerar tilltron till rättssystemet. En statligt sanktionerad skampåle är under konstruktion.

Det är inte första gången som statsråd indirekt men även direkt tummar på regeringsformens bestämmelser som ska säkerställa domstolarna och myndigheternas oberoende. Minns utrikesminister Maria Malmer Stenergards uttalande att Rojava-aktivisten som placerade ut en korg äpplen och en docka utanför två statsråds bostäder gjort sig skyldig till hot. Även det vältajmat och schemalagt till tiden mellan rättegång och dom.

Tingsrätten mildrade visserligen åklagarens orimliga åtal för grovt olaga hot för dockan till olaga hot, och för äppelkorgen från olaga hot till ofredande. När rekvisitet ”injaga fruktan” ändrades till ”allvarlig räds-la” varnade flera remissinstanser för att det inte bara handlade om en språklig modernisering utan att tröskeln för ”olaga hot” skulle sänkas. Frågan är om det är vad som skedde i fallet med Rojava-aktivisten som dömes till ”villkorlig dom” men slapp böter eftersom

”

En statligt sanktionerad skampåle är under konstruktion.

han suttit häktad i en månad. Målet är överklagat av aktivisten.

Det är inte det enda exemplet från de senaste tio åren då trösklarna för det straffbara sänkts. Ett annat gäller förolämpning av tjänsteman. Rekvisiten inkluderar i dag även ”nedsättande uttalande” om gärningen är ”ägnad att kränka tjänstemannens självkänsla eller värdighet”. Det faller numera också in under allmänt åtal att förolämpa en myndighetsanställd för åtgärder denna vidtagit i tjänsten. På motsvarande sätt har bestämmelsen om ”missfirmelse” av tjänsteman ändrats till ”angrepp” på tjänsteman. Fyra AIK-supportrar åtalades enligt bestämmelsen när de använde sin yttrandefrihet för att protestera mot polismyndighetens, personifierad av en chef vid NOA, skärpning av regler vid fotbollsmatcher. En skärpning som polisen backat ifrån. Åtalen borde aldrig ha väckts och tingsrätten friade de fyra.

I fallet med AIK-fansens 35 meter långa banderoll drog yttrandefriheten det längsta strået. Men frågan är vad som väntar framöver?

UNDER DE SENASTE TIO ÅREN har nya yttrandefrihetsbrott införts och offentlighetsprincipen inskränkts, samt yttrandefrihetsgrundlagarna och opinionsfriheterna i regeringsformen urlakats genom delegationsbestämmelser där reglering på grundlagsnivå flyttats till vanlig lag. Det gäller till exempel frågan om internationellt rättsligt samarbete i brottmål, föreningsfriheten och demonstrationsrätten.

Visst kan det vara nödvändigt och motiverat att justera gällande bestämmelser. Problemet är att justeringarna inte görs i grundlagarna. De öppnas i stället på vid gavel för bestämmelser i lag. När remissinstanser och Lagrådet kritiserat regeringen för oförmågan att leva upp till kravet att ny lagstiftning ska vara förutsebar, effektiv och proportionerlig har regeringen slagit dövörat till.

Delegationsbestämmelser har öppnat för töjbara lagar med vida rekvisit som till exempel ”samröre med och främjande av terrorism”. Ett annat exempel är förslaget till ändringar i ordningslagen som riksdagen förväntas besluta om i maj. Regeringen har visserligen övergett sina intentioner att sammankomster ska kunna upplösas eller nekas om de hotar Sveriges säkerhet.

• EXEMPEL PÅ VIKTIGARE FÖRÄNDRINGAR:

- Nya yttrandefrihetsbrott, utlandsspioneri.
- Sänkta trösklar för straffbarhet, olaga hot.
- Inskränkningar av meddelar- och anskaffarfriheten, utbildningsförbud.
- Indragningsmakt och hindrande åtgärder, tillstånd för radio/tv kan dras in.
- Delegationsbestämmelser i grundlagarna, internationellt rättsligt bistånd.
- Nya sekretessregler, praxis och Natosekretess.
- Lydnadsbestämmelser, public service.
- Begränsningar av föreningsfriheten, terrorbrott.
- Bristande respekt för maktodelningsprincipen.
- Administrativ styrning av medierna, sändningstillstånd och mediestöd.
- Lagstiftningsprocessen, åsidosättande av beredningskrav.
- Utländska medborgares yttrandefrihet, vandelsprövning.

på rättsstaten

Ett förslag som inte minst statsminister Ulf Kristersson med frenesi ansåg motiverat men som justitieminister Gunnar Strömmer placerade i skåpet med påskriften "beredskapslagar" för framtida behov. Men i stället föreslås att polismyndigheten ska kunna neka eller upplösa en manifestation om det är nödvändigt med "hänsyn till säkerheten för människors liv eller hälsa". Det kan låta rimligt men till skillnad från andra bestämmelser i ordningslagen är den inte begränsad till händelser eller hotbilder i sammankomstens närhet. En manifestation i Stockholm skulle därmed kunna ställas in om den hotar säkerheten för personer generellt.

Samtidigt som nya brott som utlandsspioneri och obehörig befattning med hemlig handling införts har inskränkningar gjorts i såväl meddelarfriheten som anskaffarfriheten och rätten till insyn.

Offentlighetsprincipen som är en förutsättning för en i verklig mening fri åsiktsbildning har sedan den infördes 1766 under perioder trängts tillbaka så långt att den i princip upphört, både genom ständigt nya sekretessbestämmelser och också i den praktiska tillämpningen. Efter orostider har den återupprättats som till exempel efter andra världskriget.

GENOM SVERIGES ANSLUTNING TILL NATO skedde ett paradigmskifte som gått de flesta förbi. Uppgifter som svenska myndigheter tar emot eller tar fram inom ramen för medlemskapet i försvarsalliansen omfattas i praktiken inte av svenska bestämmelser. Vid en begäran om utlämnande av Natohandlingar ska en svensk myndighet inte göra en självständig prövning om handlingen kan lämnas ut i sin helhet eller till del. Är handlingen inte "avhemligad" av Natohögkvarteret råder presumtion för att ett utlämnande kan störa samarbetet inom alliansen, och handlingen ska inte till någon del lämnas ut. Meddelarfriheten bryts vid allvarigare "läckage" av sådana uppgifter.

Vissa uppgifter som berör Sveriges medverkan i olika organisationer behöver självfallet skyddas av sekretess. Men det borde som hittills ske med hänvisning till bland annat utlands- och försvarssekretess och efter en självständig prövning av svenska myndigheter.

Nils Funcke är svensk journalist, författare, publicist och debattör i yttrandefrihetsfrågor. Funcke undervisade tidigare i journalistik på Stockholms universitet.

Utgångspunkten för rättigheterna i regeringsformen och yttrandefrihetsgrundlagarna är att de tillkommer "var och en". När begreppet ersatte "varje svensk medborgare" även i tryckfrihetsförordningen sågs det som ett sätt att öka integrationen. Även om det finns en ventil för att begränsa utländska medborgares yttrandefrihet har huvudregeln legat fast.

Gränserna för yttrandefriheten var varit lika för var och en, alla. I praktiken förvandlas nu rätten att ge uttryck för känslor och åsikter till ett vi och dom när gränsen för utvisning vid brott sänks från sex månaders fängelse till alla påföljder strängare än böter, till exempel villkorlig dom, rättspsykiatrisk vård och ungdomsvård eller ungdomstjänst över 50 timmar.

Det finns inget att invända emot att utländska medborgare utvisas vid allvarigare brott som leder till fängelse. Var gränsen ska dras kan diskuteras. Men den nuvarande på sex månaders fängelse innebär som regel att lindrigare brott i samband med att någon använt sin yttrandefrihet inte lett till utvisning. Med den sänkta gränsen hade Rojava-aktivisten, om han varit utländsk medborgare, utvisats.

Med införandet av vandelsprövning för utländska medborgare kan även enstaka bötesstraff leda till återkallelse av uppehållstillstånd och därmed utvisning. Vandelsprövningen beräknas omfatta omkring 100 000 personer. Enligt regeringen ska enstaka icke straffbara yttranden "i sig" inte leda till utvisning. Men de kan vägas in vid en "heltidsbedömning" om en utlänning anses ha en tillräckligt godandel för att få stanna i landet. Får statsråden Johan Forssells och Carl-Oskar Bohlins uttolkning i samband med imamen i Kristianstad genomslag ska även icke straffbara yttranden ensamt kunna leda till utvisning.

VISST STÅR DEMOKRATIN STARK I SVERIGE i jämförelse med många andra länder. Men vår egen historia och nutidsutvecklingen i andra länder visar att även demokratier kan förtvina och ytterst dö.

NILS FUNCKE

Journalist, författare, publicist och debattör